

Biržā tirgotie produkti

Vispārīga informācija

Biržā tirgotie fondi

Biržā tirgotie fondi (ETF; angliki – *exchange traded fund*) ir līdzīgi ieguldījumu fondiem, jo arī tie ir ieguldītāju līdzekļu kopums, kas tiek ieguldīts bāzes aktīvos, taču atšķirībā no parastiem ieguldījumu fondiem ETF tirgo biržā līdzīgi kā akcijas. ETF bāzes aktīvs var būt indekss, nozare, konkrētas akcijas, obligācijas, atvasinātie finanšu instrumenti utt. Ir arī tādi ETF, kas nav piesaistīti vienam indeksam vai nozarei. Šādu ETF gadījumā tiek veikta aktīva ieguldījumu pārvalde un to bāzes aktīvu sastāvs laika gaitā var mainīties.

ETF var būt:	Atdeve no EFT ir atkarīga no:
ETF, kura bāzes aktīvi ir citi biržā tirgotie fondi;	aktīvu pārvaldnieka un/vai pārvaldes sabiedrības darbības;
ETF ar sviru jeb kredītplecu (angliki – <i>leveraged ETF</i>)*, kas izmanto atvasinātos finanšu instrumentus un aizņēmumus, lai dubultotu vai pat vairākas reizes palielinātu bāzes aktīvu vērtības izmaiņas (līdz ar to palielinās sagaidāmais cenu izmaiņu svārstīgums);	reģioniem un nozarēm, kurās tiek veikti ieguldījumi;
Apgrieztais ETF (angliki – <i>inverse ETF</i>), kuru vērtības izmaiņas ir pretējas bāzes aktīvu vērtības izmaiņām;	vispārējiem finanšu tirgus apstākļiem.
Apgrieztais ETF ar sviru (angliki – <i>leveraged-inverse ETF</i>), kas apgrieztā veidā pastiprina bāzes aktīva vērtības izmaiņas.	

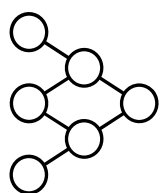
* Lai palielinātu kapitāla pieaugumu, ETF ar sviru var izmantot iespēju līgumus, nākotnes līgumus un citus atvasinātos finanšu instrumentus, kas bieži ir piesaistīti tirgus indeksiem.

Biržā tirgotās izejvielas

Biržā tirgotās izejvielas (ETC; angliki – *exchange-traded commodities*) ir līdzīgas ETF, taču to bāzes aktīvi parasti ir tādas izejvielas kā metāli, energoresursi un mājlopi. Arī ETC tiek tirgoti biržā, un to cenas svārstās atkarībā no ETC bāzes izejvielu cenu izmaiņām. ETC var būt piesaistīts atsevišķām izejvielām vai izejvielu grozam. Līdzīgi kā ETF gadījumā, pastāv arī ETC ar sviru (angliki – *leveraged ETC*) un apgrieztie ETC (*inverse ETC*).

Biržā tirgotās parādzīmes

Biržā tirgotās parādzīmes (ETN; angliki – *exchange-traded notes*) ir nenodrošinātu parāda vērtspapīru veids, kas ir piesaistīts bāzes vērtspapīru indeksam un ko tirgo galvenajās biržās tāpat kā ETF un ETC. ETN instrumenti ir līdzīgi obligācijām, taču par tiem nemaksā procentu jeb kuponu maksājumus. ETN cenas svārstās tāpat kā akcijām. ETN vērtība var samazināties arī emitenta kredītreitinga pazemināšanās dēļ, pat ja nav izmaiņu bāzes aktīva vērtībā. Līdzīgi kā ETF un ETC gadījumā, pastāv arī ETN ar sviru (angliki – *leveraged ETN*).

Sarežģītība

Biržā tirgotos produktus (ETP) klasificē gan kā vienkāršus, gan sarežģītus finanšu instrumentus.

Eiropas Savienībā reģistrētie ETF, kuri neizmanto aizņemtus līdzekļus un kuri atbilst Pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu jeb PVKIU (angliki – *UCITS*) direktīvas prasībām, uzskata par vienkāršiem finanšu instrumentiem.

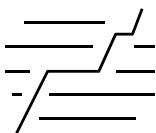
Savukārt tos ETF, kas neatbilst PVKIU prasībām, strukturētos ETF, ETF, kas izmanto aizņemtus līdzekļus, ETC un ETN uzskata par sarežģītiem finanšu instrumentiem.

Vērtība

Izmantojot ETP, ieguldītājs lielākā vai mazākā mērā var iegūt diversificētu portfeli, ar ieguldījumiem visā pasaulē, noteiktā aktīvu klasē un tirgus sektorā vai noteiktā ieguldījumu veidā. Pērkot ETP, ieguldītāji iegūst būtisku aktīvu diversifikāciju, kā arī vienlaikus iespēju gūt labumu no ETP pārvaldītāja veiktās īsās pozīcijas pārdošanas (angliski – *short selling*; ar šo jēdzienu saprot vērtspapīru aizņemšanos ar mērķi tos pārdot un vēlāk atpirkt par zemāku cenu), un vērtspapīru iegādes pret nodrošinājumu (angliski – *buy on margin*; kas nozīmē vērtspapīru iegādei izmantot aizņēmumu, pašam ieguldītājam nodrošinot tikai noteiktu procentu no iegādes vērtības, savukārt iegādātie vērtspapīri kalpo kā darījuma nodrošinājums). Atšķirībā no klasiskajiem ieguldījumu fondiem, ETP nepiemēro parakstīšanās vai pārdošanas komisijas, tā vietā piemērojot komisijas, kas attiecas uz akciju darījumiem. Bez tam ETP parasti ir zemāks kopējo izmaksu koeficients salīdzinājumā ar klasiskajiem ieguldījumu fondiem. ETP ar sviru šis koeficients parasti ir augstāks nekā ETP, kas neizmanto aizņemtus līdzekļus. ETP var veikt regulāras izmaksas, atkarībā no ETP bāzes aktīviem.

ETP vērtība tiek aprēķināta pēc tiem pašiem principiem kā ieguldījumu fondiem, izmantojot neto aktīvu vērtības (NAV) formulu. To vērtība var mainīties ieguldīšanas periodā un var samazināties vai palielināties salīdzinājumā ar sākotnēji ieguldīto summu atkarībā no tirgus apstākļiem. Pārdošana un pirkšana var tikt veikta lielākajās akciju biržās jebkurā attiecīgās tirzniecības dienas laikā. Pirkšanas un pārdošanas cenu princips ir tāds pats kā akcijām.

Riski

ETP negarantē noteiktu atdeves apmēru. **Jo augstāka ir iespējamā atdeve, jo lielāks risks zaudēt pat būtisku sākotnējā ieguldījuma daļu.** ETF var būt dažāda struktūra, un tas attiecīgi ietekmē katra ETF riska līmeni.

Vērtspapīra vēsturiskie rādītāji nav uzticams tā nākotnes rezultātu rādītājs (ja ieguldījumu atdeve kādā brīdī ir pozitīva, nav garantijas, ka tā tāda saglabāsies arī turpmāk), taču tas var palīdzēt novērtēt ETP svārstīgumu laika gaitā.

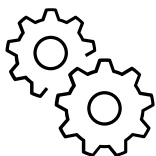
Tirgus risks ir risks, ka klientam radīsies zaudējumi vispārēju nelabvēlīgu cenu izmaiņu dēļ vērtspapīru tirgū vai noteiktā tirgus segmentā. Nelabvēlīgas cenu svārstības var izraisīt, piemēram, slikti attiecīgās valsts vai ekonomikas nozares ekonomiskie rādītāji, nestabila ekonomiskā vide, nestabils vērtspapīru tirgus utt.

Procentu risks ir saistīts ar tirgus risku, t.i., klientam var rasties zaudējumi no nelabvēlīgām izmaiņām tirgū, kas var izpausties kā procentu likmju izmaiņas, procentu likmju svārstības, procentu likmju atšķirības starp dažāda riska līmeņa ieguldījumu objektiem, parādsaistību pirmstermiņa atmaksa utt. Šis risks ir saistīts ar ETP, kuri veic ieguldījumus obligācijās.

Ārvalstu valūtu risks. Ārvalsts valūtā veiktu ieguldījumu gadījumā pastāv risks, ka klientam radīsies zaudējumi no minētajiem ieguldījumiem dēļ nelabvēlīgām izmaiņām dažādu valūtu maiņas kursos.

Emitenta risks – iespēja, ka attiecīgā instrumenta vērtība var būtiski samazināties pārvaldes sabiedrības saistību neizpildes dēļ. ETP, kas emitēti un reģistrēti ārpus Eiropas Savienības, varētu būt riskantāki atšķirīgu likumdošanas prasību dēļ.

Likviditātes risks ir saistīts ar tirgus risku, t.i., klientam var rasties zaudējumi, ja attiecīgajā regulētajā tirgū trūkst likviditātes, kas kavē vērtspapīru pārdošanu klientam vēlamajā laikā, vai vērtspapīrus nav iespējams pārdot par cenu, kas ir tuva tirgus cenai vai par klientam vēlamo cenu. Neskatoties uz bāzes aktīviem un to likviditāti, ETP dažos gadījumos var kļūt nelikvids, un līdz ar to tā pārdošana, pirkšana vai dzēšana var būt apgrūtināta vai pat neiespējama. Bez tam ir grūti vai pat neiespējami nopirkt, pārdot vai dzēst ETP daļas par cenu, kas ir tuvu to neto aktīvu vērtībai. Iespēja pārdot ETP nav garantēta.

Nodokļi un piemērotās maksas

Ienākumam, kas tiek gūts no ieguldījumiem finanšu instrumentos, var tikt piemēroti nodokļi. Ieguldījumu konts ļauj Latvijas nodokļu rezidentiem atlikt nodokļa samaksu no kapitāla pieauguma. Nodokļu režīmu ietekmē katra klienta individuālie apstākļi, un nākotnē tas var mainīties. Klientiem patstāvīgi jāizvērtē visi apstākļi, kuri saistīti ar nodokļiem attiecībā uz ieguldījumu veikšanu vai to atdevi.

Iespējamās maksas:

- Maksa par rīkojuma izpildi
- Maksa par norēķinu veikšanu
- Maksa par glabāšanu

Var tikt piemērotas arī citas maksas (piemēram, pārvaldīšanas maksa vai citas ETP dokumentācijā norādītās maksas), kas netiek maksātas tieši, jo tās ir iekļautas instrumentu cenā.

Detalizētāku informāciju par maksām skatīt SEB bankas Vienotajā pakalpojumu cenrādī.